

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗ

24/7/94

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΔΟΥΣΑΝ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗΝ ΒΕΡΟΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΟ 1821

Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΖΩΗ
τεῦχος 58, Μάρτιος 1971, σσ. 17-23

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

1971

Τ

52

0

ΔΩΡΕΑ

Κωσταντίνος Χ. Χιονίδης

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΒΕΡΟΙΑΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

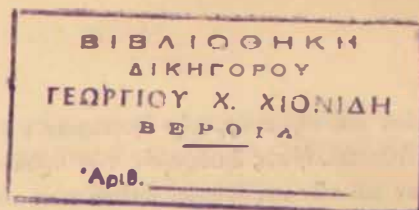
Αριθμός εισαγωγής 71432

Ημερομηνία εισαγωγής 8-4-95

Τυπωτικός αριθμός 938 52

Τ12B

ΠΛ

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΑΟΥΣΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗΝ ΒΕΡΟΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1821

1. ΠΡΟΛΕΓΏΜΕΝΑ

Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ἡ Μακεδονία προσέφερε μεγάλας θυσίας εἰς ἔμφυχον καὶ ἄψυχον ὑλικόν. Ἡ Χαλκιδικὴ καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἡ περιοχὴ τοῦ Ὀλύμπου, ἡ Θεσσαλονικὴ, ἡ Θάσος καὶ ἰδίως ἡ Νάουσα ὑπῆρξαν πεδία μαχῶν, ὅπου διεκρίθησαν οἱ Μακεδόνες διὰ τὸν ἡρωϊσμόν καὶ τὴν αὐτοθυσίαν των. Ἀκριβέστερον ὁμως καὶ δικαιοτέρον εἶναι νὰ σημειώσωμεν, ὅτι δὲν ὑπῆρξε σπιθαμὴ τῆς μακεδονικῆς γῆς, ὅπου νὰ μὴ ἔλαβαν χώραν πράξεις ἐθνικῆς ἀνατάσεως. Πράγματι, ἡ Κοζάνη, ἡ Γευγελῆ καὶ ἡ ὑπόλοιπος Μακεδονία ἐξεδήλωσαν σοβαρὰν πρόθεσιν νὰ μετάσχουν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος, ἀλλὰ, ἐὰν αἱ πράξεις τῶν ἀτόμων προσδιορίζωνται ἐκ διαφόρων παραγόντων, πολὺ περισσότερον ἢ ἱστορικὴ πορεία τῶν λαῶν καθορίζεται ἐξ ἐνὸς συνόλου διαφορῶν συντελεστῶν καὶ προϋποθέσεων. Βεβαίως, σπουδαῖον ρόλον διαδραματίζει τὸ ἀνδρεῖον ἢ μὴ φρόνημα τοῦ λαοῦ μιᾶς χώρας ἢ περιοχῆς ἀλλὰ ὅπωςδήποτε σημαντικὸν ρόλον παίζει καὶ ἡ ὑπαρξὶς ἢ ἀνυπαρξία ἄλλων καταλλήλων ἢ μὴ συνθηκῶν. Ἄν, λοιπόν, λάβῃ κανεὶς ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὀλόκληρος ἡ Μακεδονία ἦτο ἓνα ἀπέραντο στρατόπεδον Τούρκων στρατιωτῶν καὶ ἀγρίων πολιτῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ἐξοπλισθοῦν καὶ νὰ καταπνίξουν πᾶσαν κίνησιν τῶν ἀόπλων, κατὰ κανόνα, Ἑλλήνων, τότε θὰ κατανοήσῃ, διατὶ δὲν ἐπανεστάτησαν ἀμέσως αἱ περισσότεραι μακεδονικαὶ περιοχαὶ καὶ ἰδίως τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, ὅπου καὶ ἡ ὄρεινὴ φύσις τοῦ ἐδάφους καὶ ἡ ὑπαρξὶς ἀξιολόγου ἀριθμοῦ κλεφτῶν καὶ ἀρματολῶν ἀπετέλουν, κατὰ τὰ λοιπά, εὐνοϊκὰς προϋποθέσεις διὰ μίαν ἐπαναστατικὴν κίνησιν.

Τελικῶς, ἡ ἐπανάστασις ἐκηρύχθη εἰς τὴν Μακεδονίαν, κυρίως εἰς τὰς περιοχὰς τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ τῆς Ναούσης, διότι αὗται εἶχαν τὸ προνόμιον νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἐκεῖ στρατοπεδευμένος τουρκικὸς στρατός, ἀλλὰ οὔτε καὶ τουρκικὸς πληθυσμός.

Εἰς τὴν Νάουσαν, ἰδιαιτέρως, ὑπῆρχαν καὶ ἄλλοι εὐνοϊκοὶ παράγοντες, διότι (ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν εὕρισκετο εἰς τὴν πόλιν στρατὸς Τούρκων ἢ ἀκόμη καὶ πληθυσμός, παρὰ μόνον 2 - 3 δεκάδες ὑπαλλήλων) οἱ Ναουσαῖοι διεκρίνοντο

διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν των, ἀφοῦ εἶχαν ἀντιμετωπίσει ἐπιτυχῶς τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐπιδρομὰς τῶν ὀρδῶν τοῦ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, μετὰ τὴν βοήθειαν καὶ τῶν περιφήμων ὀπλων των, τὰ ὁποῖα ἦσαν προῖον τῆς ἐγχορίου βιοτεχνίας των. Δὲν ἦτο, λοιπόν, τυχαῖον τὸ γεγονός διὰ τὸ ἀξιολογώτερος Μακεδῶν (στρατιωτικὸς νοῦς), ὁ γενναῖος Γέρο-Καρατάσος, ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Νάουσαν, μαζὶ μετὰ τὸν ἄξιόν του (ἐκ τῆς περιοχῆς Ἐδέσσης) Γάτσον, ὅπως καὶ πλῆθος πολεμιστῶν ἐξ ὀλοκλήρου τῆς Μακεδονίας, ἐνῶ θὰ ἀνεμένετο νὰ ἐπιλέξουν ἄλλως τὴν Βέροϊαν ἢ τὴν Ἐδεεσαν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ὅπως δῆποτε σπουδαιότεραι ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως, λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς θέσεώς των.

2. Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ

Ἡ εἶδησις διὰ τὰ γεγονότα εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν, εἰς τὴν Χαλκιδικὴν, τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὸν Ὀλυμπόν καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα εἶχε διαδοθῆ ἤδη εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ναούσης, ὅπου συνεκεντρώθησαν ἐπαναστάται ἐξ ὀλοκλήρου τῆς Μακεδονίας, τοῦτο δὲ ἐγένετο ἀντιληπτὸν ἀπὸ μέρους τῶν Τούρκων καὶ διὰ τοῦτο ἀπεφασίσθη (ὑπὸ τούτων) ἡ ἀπογραφὴ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς περιοχῆς καὶ ἡ χορήγησις σχετικῶν πιστοποιητικῶν, μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ ἀποκαλυφθοῦν οἱ ἐκ τῶν ἄλλων περιοχῶν ἀγωνισταί.

Οἱ Τούρκοι ἐζήτησαν ὁμήρους, ὡς ἐγγύησιν. Αἱ μακεδονικαὶ πόλεις ἠναγκάσθησαν νὰ συμμορφωθοῦν καὶ παρέδωσαν προκρίτους των, τοῦτο δὲ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἀνασταλῆ ἡ ἐκδήλωσις τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Μακεδονίαν. Οἱ Ναουσαῖοι ὅμως ἠρνήθησαν νὰ ὑπακούσουν εἰς τὴν διαταγὴν τῶν ὀθωμανικῶν ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι ἐζήτησαν (ἐκτὸς ἀπὸ τὴν παράδοσιν ὁμῆρων) νὰ παραδώσουν τὸν ὀπλισμὸν των, νὰ παύσουν τὰς ἐργασίας των αἱ βιοτεχνίαι ὀπλων κλπ.

Ἄλλεπάλληλοι συσκέψεις τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστατῶν (ἐξ ὀλοκλήρου τῆς Κεντρικῆς καὶ Λυτικῆς Μακεδονίας) εἰς τὸ μοναστήριον Δοβρᾶς (Καλῆς) Παναγιᾶς καὶ εἰς τὴν Νάουσαν κατέληξαν εἰς τὴν λήψιν τῆς ἀποφάσεως νὰ κηρυχθῆ ἡ ἐπανάστασις. Κατὰ τὴν 15ην Φεβρουαρίου 1822 (κατὰ τὸ Ἰουλιανόν, «παλαιόν», ἡμερολόγιον) ἐγένετο τὸ τελευταῖον συμβούλιον τῶν ἡγετῶν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ κατεστρώθη τὸ σχέδιον τῶν ἐνεργειῶν των.

Οἱ Τούρκοι ἐπληροφορήθησαν τὰ γεγονότα ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς ἀντιπάλους τοῦ ἄρχοντος τῆς Ναούσης καὶ πολιτικοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐπαναστάσεως Λογοθέτη Ζαφειράκη, ὁ ὁποῖος ἐκλήθη κατόπιν τούτου ὑπὸ τοῦ Τούρκου βοεβόδα διὰ νὰ δώσῃ ὠρισμένας ἐξηγήσεις, τὸ ὅποιον καὶ ἔπραξεν οὕτως. Ἐν τῇ μεταξὺ ἔφθασεν εἰς τὴν Νάουσαν καὶ ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Σάλα (ὁ ὁποῖος εἶχεν ὀρισθῆ ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Ἐψηλάντη ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὴν

Μακεδονίαν) Νικόλαος Κανούσης, φέρων σχετικὰς ἐπιστολάς τοῦ Σάλα πρὸς τοὺς Ναουσαίους, αἱ ὁποῖαι ἀνεγνώσθησαν εἰς τὸ σπίτι τοῦ Ζαφειράκη.

3. Η ΚΗΡΤΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Εἰς τὰς 19 Φεβρουαρίου 1822, κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας, κατὰ τὸ ἰουλιανὸν (ὡς ἐσημειώθη) ἡμερολόγιον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ὁ Ζαφειράκης ὠμίλησε πρὸς τοὺς Ναουσαίους, τοὺς ἀνέφερε τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Τούρκων καὶ τελικῶς ἀπεφασίσθη διὰ βοῆς ἢ κήρυξις τῆς ἐπαναστάσεως, εἰς τοῦτο δὲ ἐβοήθησε καὶ ἡ ἐνθουσιώδης ὁμιλία τοῦ πρωτοσυγκέλλου (τοῦ μητροπολίτου Ζαχαρίου) Γρηγορίου καὶ ἰδίως ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἐπιστολῶν ἐκ μέρους τοῦ Κανούση, ὁ ὁποῖος (ἢ κατ' ἄλλους ὁ κληρικός) ἤνοιξε τὴν σημαίαν, φωνάζων «Πατρίς, πατρίς, ἐλευθερία ἢ θάνατος». Οἱ Ναουσαῖοι ἐνεθουσιάσθησαν καὶ ἐσκότωσαν τοὺς Τούρκους καὶ τὸν βοεβόδαν των.

4. Η ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Τὰς πρωινὰς ὥρας τῆς ἐπομένης (20 Φεβρουαρίου 1822) οἱ ἐπαναστάται ἐπορεύθησαν εἰς τὴν μονὴν Δοβρᾶς καὶ παρουσίᾳ ἀντιπροσώπων ἐκ τῆς Ἐδέσης, τῆς Σιατιστής, τῆς Καστοριάς καὶ ἄλλων περιοχῶν ἀπεφάσισαν τὴν κατὰ τῆς Βεροίας ἐπίθεσιν, ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Καρατάσου.

Ἡ ἐπιδρομὴ ἐγένετο ἐκ τῆς βορειοδυτικῆς πλευρᾶς τῆς πόλεως καὶ μετέιχαν 1.800 Ἕλληνες. Ἡ ἔναρξις τῆς ἐπιχειρήσεως ἐγένετο κατὰ τὰς πρώτας πρωινὰς ὥρας τῆς 21ης Φεβρουαρίου, ἀλλὰ ἀπέτυχε, διότι —ὡς λέγεται— τὸ σχέδιον ἐπροδόθη καὶ οἱ Τούρκοι ἀνέμεναν πανέτοιμοι.

5. Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΔΟΒΡΑΣ

Ἔτσι οἱ ἐπαναστάται ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποσυρθοῦν καὶ ὁ Γέρο - Καρατάσος ὠχυρώθη εἰς τὸ μοναστήρι τῆς Δοβρᾶς, ὅπου ἐπετέθη ὁ κεχαγιά βέης Μεχμέτ (τὴν 12ην Μαρτίου), ἐπικεφαλῆς 4.000 ἀνδρῶν, κατὰ τοῦ Ἑλλήνος ἀρχιστρατήγου, ὁ ὁποῖος ἠγγεῖτο 240 ἕως 250 ἐπαναστατῶν, ἀλλὰ ἐνίκησεν ἢ πεῖρα καὶ ἡ γενναίότης τοῦ Γέρο - Καρατάσου καὶ τῶν ὀπλιτῶν του, διότι τρεῖς ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων ἀπέτυχαν καὶ 300 (κατὰ τὸν Κασομούλην) νεκροὶ των (ἢ 1.000 ἕως 2.000, κατὰ τὴν ὑπερβολικὴν, ἄποψιν τῆς παραδόσεως) ἔκειντο εἰς τὸ πεδῖον τῶν μαχῶν, μεταξὺ δὲ τούτων ὑπῆρχαν καὶ πολλοὶ ἀξιωματικοί, ἐνῶ μόνον μιὰ δεκάδα χριστιανῶν ἐφονεύθη. Εἰς τὴν μεγαλειώδη αὐτὴν νίκην

συνέβαλαν και αι ενισχύσεις, αι οποιαι εστάλησαν εκ Ναούσης υπό την αρχηγίαν του Ζαφειράκη και του Γάτσου.

Ἡ σημασία αὐτῆς τῆς νίκης ἦτο μεγάλη, διότι ἐνεθουσίασε τοὺς ἐπαναστάτας, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἤδη ἀπογοητευμένοι ἐκ τῆς ἀποτυχίας τῆς ἐπιχειρήσεως κατὰ τῆς Βεροίας, ἀλλὰ εἶχεν εὐνοϊκὰς ἐπιπτώσεις και διὰ τὸ ἠθικὸν τῶν χριστιανῶν τῆς περιοχῆς, οἱ ὁποῖοι κατόπιν τούτου ἔλαβαν θάρρος, ἐνῶ οἱ Τοῦρκοι ἐταράχθησαν, διότι ἦτο σπουδαῖον γεγονός νὰ ἠττηθῆ δεκαπλάσιος τακτικὸς τουρκικὸς στρατός, ἐφωδιασμένος μάλιστα μὲ πυροβόλα ὄπλα.

Ἡ ἀντίδρασις τῆς ὀθωμανικῆς διοικήσεως ὑπῆρξεν ἄμεσος και ἀποτελεσματικὴ. Ὁ νέος βαλῆς τῆς Θεσσαλονίκης (ἔχων ἀρμοδιότητα δι' ὀλόκληρον τὴν Μακεδονίαν) Λουμπούτ, ἀνέλαβεν αὐτοπροσώπως τὴν προσπάθειαν καταπίξεως τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν περιοχὴν Ναούσης.

6. ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΕΙΣ ΒΕΡΟΙΑΝ

Ἡ Βέροια ἦτο και τότε στρατιωτικὸς κόμβος, κέντρον πολυαρίθμου τουρκικοῦ στρατοῦ, ἐνῶ εἶχεν ἐγκατασταθῆ εἰς τὴν πόλιν και πληθὸς αἰμοβόρων Λαλαίων. Οἱ Τοῦρκοι συνέλαβον πολλοὺς Βεροιεῖς προκρίτους (72 ἕως 82), τοὺς ὁποῖους ἐφυλάκισαν ἐπὶ τετράμηνον και ἐδολοφόνησαν 12, ἄλλοι δὲ (12 ἢ 18) ἀπέθαναν ἐκ τῶν κακουχιῶν, μεταφερθέντες εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ὅπου εἶχαν συγγεντρωθῆ ὄλοι οἱ ὄμηροι και οἱ αἰχμάλωτοι ἐξ ὀλοκλήρου τῆς Μακεδονίας.

Ἡ προφορικὴ παράδοσις διασώζει (διὰ τοῦ στόματος τοῦ συχνὰ ὄμως μυθοπλάστου, ἀλλὰ δυστυχῶς και μοναδικοῦ ἀναφέροντος ταύτην, και συνεπῶς ἀναγκαίου, Ἰωάννου - Ἰωαννικίου Μηλιοπούλου, διδασκάλου και ἱερομονάχου) τὰς ἑξῆς λεπτομερείας διὰ τὰ γεγονότα τῆς Βεροίας:

«Τοσοῦτον δὲ ἄθῳον ἑλληνικὸν αἷμα ἐρρευσε, ὥστε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν γερόντων Βεροιεῶν (διασωθεῖσαν ἀπὸ στόματος εἰς στόμα μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν), ἐρρευσε, λέγω, ποτιμηδόν, ὥστε πεντήκοντα και πέντε ἄμαξαι, πλήρεις κεφαλῶν, μόνον ἐν Βεροίᾳ, μετεφέρθησαν και ἐρρίφθησαν ἐντὸς τοῦ ρυακος (τοῦ, ὑπὸ τὴν θέσιν «Πολλὰ κυπαρίσσια», μέχρι τῆς σήμερον ρέοντος, τὴν δ' ἐποχὴν ἐκείνην ἔχοντος ἰκανοῦ ὕδατος, περισσοτέρου αὐτοῦ τοῦ Τριποτάμου) και τοῦτο πρὸς τρόμον και ἐκφοβισμόν τῶν Βεροιεῶν, οἵτινες ἀπὸ στιγμῆν εἰς στιγμὴν τὴν αὐτὴν τύχην περιέμενον. Ἄλλ' ἄλλως ἔδοξε τῷ νικητῇ. Νύκτωρ συναμβάνοντο ὀγδοήκοντα και δύο Βεροιεῖς, οἱ τὰ πρῶτα φέροντες, και ὠδηγοῦντο εἰς τὰς φυλακὰς (αἵτινες κατὰ τὴν παράδοσιν εἰρίσκοντο πρὸς τὸ μέρος τῆς ἐβραϊκῆς συνοικίας, ὅπου σχεδὸν και εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους διέτελεσαν ὑφιστάμεναι, ὡς τοιαῦται και δὴ και μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ὅποτε ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Χιλμὶ Πασαῖ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐκτίσθησαν, τῇ ὑποδείξει τῶν ξένων Εὐρωπαϊῶν συνδιοικητῶν και δὴ τοῦ κλάδου τῆς χωροφυλακῆς, Ρώσσοι τὴν ἰθαγένειαν ὄντος τοῦ ἐν τῇ περιφερείᾳ Βεροίας, ἐν ἄλλῃ Ἄγγλου, Γάλλου και Ἴταλοῦ. Σημειωτέον δ' ἐνταῦθα, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, τῆς ἀφίξεως δηλονότι τῶν ξένων διοργανωτῶν, ἐγένοντο και οἱ κατὰ τόπους ὁμοίμορφοι σταθμοὶ τῆς χωροφυλακῆς, συνδεθέντες πρὸς τὴν Βέροϊαν και διὰ τηλεφῶνων). Ἐκ τῶν φυλακῶν λοιπὸν τούτων τί ἔγιναν οἱ τὰ πρῶτα

φέροντες - ὡς εἶπον ὀγδοήκοντα δύο - Βεροίεις εἶναι ἄγνωστον. Ἐσφάγησαν, εἰς ἔξορίαν ἐστάλησαν, ζῶντες ἐτάφησαν, ἀδελον. Τὸ μόνον δέβαιον (ἐκ παραδόσεως καὶ τοῦτο πάντοτε) εἶναι ὅτι ὠδηγήθησαν ἐν τῷ περιπτέρῳ τοῦ Πουργιά Κιόσκι (τοῦ καὶ μέχρι σήμερον οὕτω καλουμένου καὶ πρὸς τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου βλέποντος), ὅπου καὶ ἀνεκρίθησαν (ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐπωνυμία τοῦ περιπτέρου, ἥτις σύνθετος οὔσα ἐκ τῶν δύο λέξεων, ἥτοι τοῦ λατινικοῦ ρήματος *Purgare* = ἀπολογοῦμαι καὶ τῆς τουρκικῆς τοιαύτης κιόσκι = περίπτερον) ἄγνωστον τί ἀπέγιναν. Ἐκεῖ, λοιπόν, εἰς τὸ Πουργιά Κιόσκι, ἀνακρινόμενοι ἀπελογήθησαν καὶ ἐπὶ τῇ ἀπολογίᾳ τῶν ἔσωσαν μὲν τὴν πατρίδα τῶν, αὐτοὶ ὁμοῦ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης ἀφανεῖς διετέλεσαν, ἄληστον τὴν μνήμην αὐτῶν τοῖς ἐπιγιγνομένοις ἀφήσαντες, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν ἀειμνήστων τῆς εὐάνδρου Ναούσης τέκνων...».

7. Η ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

Ὁ Ἐμὶν Λουμπούτ ἔμεινεν εἰς τὴν Βέροϊαν ἕξ ἡμέρας, προετοιμαζόμενος διὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ναούσης. Διέταξε τὴν πυρπόλησιν τῶν χωριῶν τῆς περιοχῆς Βεροίας, τοῦ Βερμίου, τῶν Πιερίων καὶ τοῦ κάμπου (Ρουμλουκίου). Μᾶλλον τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου τοῦ 1822, ἔξεστράτευσε κατὰ τῆς Ναούσης.

Ἐπάρχον διάφοροι ἔκδοχαὶ διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν, τῶν ὁποίων ἦτο ἐπικεφαλῆς. Ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ ἱστορικοῦ τουρκικοῦ ἱεροδικείου Βεροίας - Ναούσης πληροφοροῦμεθα, ὅτι οἱ Τούρκοι ἀνήρχοντο (κατ' ἀρχὴν τουλάχιστον) εἰς 6.000, ἐνῶ ἄλλαι μεταγενέστεραι εἰδήσεις (ἐξ ἑλληνικῆς πλευρᾶς προερχόμεναι) ἀναβιάζουσι τὸν ἀριθμὸν τούτων εἰς 12.000 ἕως 20.000 ἄνδρας ἢ εἰς 10.000 στρατιώτας καὶ 10.600 ἀτάκτους ἢ εἰς 35.000 - 40.000, ἐκ τῶν ὁποίων μερικοὶ ἦσαν ἱππεῖς ἢ τοῦ πυροβολικοῦ. Οἱ ὑπερασπιστὰι τῆς Ναούσης ἀνήρχοντο εἰς 4.000 ἕως 5.000 περίπου, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι σχεδὸν ἦσαν πολῖται τῆς, οἱ δὲ ὑπόλοιποι προήρχοντο ἐκ τῶν χωριῶν τῆς περιοχῆς Ναούσης, Ἐδέσσης, Βεροίας καὶ Πιερίας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, διότι ἡ Νάουσα ὑπῆρξεν ἡ σπουδαιότερα ἐστία ἐπαναστάσεως, ἡ ὁποία εἶχεν ἀποβάλει τὸν τοπικὸν χαρακτῆρα τῆς.

Δὲν ὑπάρχει ὁμοφωνία ὡς πρὸς τὴν ἀκριβῆ ἡμερομηνίαν τῆς ἐνάρξεως τῆς πολιορκίας τῆς Ναούσης, διότι διασώζονται πολλαὶ ἀπόψεις καὶ ἔγγραφα, τὰ δεδομένα τῶν ὁποίων δὲν συμφωνοῦν. Πάντως γίνεται δεκτὸν ὅτι ἤρχισεν αὕτη κατὰ τὸ τελευταῖον δεκαήμερον τοῦ Μαρτίου ἢ κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1822.

8. Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

Οἱ Ἕλληνες ἠγωνίσθησαν ἡρωϊκῶς, ἀλλὰ ἡ προδοσία (ἐκ πολιτικῶν λόγων ἢ προσωπικῶν συμφερόντων) μερικῶν Ναουσαίων ἔφερε τοὺς Τούρκους ἐντὸς τῆς πόλεως, διὰ τῆς ἀφυλάκτου θέσεως «Ἀλώνια».

Διάφοροι γνῶμαι διευτώθησαν καὶ διὰ τὴν χρονολογίαν τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως, ἀλλὰ τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι ἡ κατάληψις τῆς Ναούσης ἔγινε κατὰ τὰς μεταμεσονυκτίους ὥρας τῆς 12ης ἢ τὰς πρώτας πρωϊνὰς ὥρας τῆς 13ης Ἀπριλίου τοῦ 1822, κατὰ τὸ ἰουλιανὸν (πάντοτε) ἡμερολόγιον.

Ἡ συμπεριφορὰ τῶν Τούρκων ὑπῆρξε θηριώδης, διότι δὲν ἐσεβάσθησαν τίποτε. Πράγματι, 2.000 Ἕλληνες ἐσφαγιάσθησαν, ὅπου εὐρέθησαν (καὶ εἰς τὸ Κιόσκι), καὶ 5.000 γυναικόπαιδα ἠχμαλωτίσθησαν καὶ μετεφέρθησαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὰ σκλαβοπάζαρα τῆς Ἀνατολῆς. Ἐν τῷ μεταξύ μερικά παρθένοι καὶ μητέρες, μετὰ τῶν τέκνων των, ἐρρίφθησαν εἰς τὴν Ἀράτισαν, διὰ νὰ μὴ πέσουν εἰς τὰς χεῖρας τῶν βαρβάρων Ὄθωμανῶν.

9. ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΝ

Ὁ Ἐμὶν διέταξε τὴν πυρπόλησιν τῆς πόλεως, τὸ ὅποιον καὶ ἐγένετο, οἱ δὲ στρατιῶται του καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες τοῦτον καιροσκόποι ἄτακτοι καὶ πλιατσικολόγοι Τούρκοι καὶ Ἑβραῖοι ἐληλάτησαν τὰ περιουσιακὰ ἀγαθὰ τῆς πλουσίας πόλεως. Μερικοὶ μόνον ἐσώθησαν, καταφυγόντες εἰς τὰ δάση καὶ εἰς τὰ ἔλη τοῦ κάμπου, οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Βεροίας, τῆς Ἐδέσσης καὶ τῶν ἄλλων μακεδονικῶν πόλεων κατέβαλαν, τὰ λύτρα καὶ ἀπληλευθέρωσαν μερικοὺς νέους τῆς Ναούσης.

Ἡ κινητὴ καὶ ἀκίνητος περιουσία τῶν κατοίκων τῆς Ναούσης καὶ τῶν γειτονικῶν χωριῶν, τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μοναστηριῶν ἐληλατήθη καὶ ἐδημεύθη, ὅτι δὲν κατέστρεψαν αἱ πυρπολήσεις. Τόση ἦτο ἡ μανία τῶν Τούρκων, ὥστε 50 ἕως 120 χωρία τῆς περιοχῆς Ναούσης, Βεροίας καὶ Ἐδέσσης, κείμενα εἰς τὸ Βέρμιον, τὰ Πιέρια καὶ εἰς τὸν κάμπου, ἐπυρπολήθησαν καὶ κατεστράφησαν ὀλοσχερῶς, διὰ τοῦτο καὶ μερικὰ ἐκ τούτων δὲν ὑπάρχουν πλέον ἢ ἐγκατελείφθησαν καὶ οἱ χριστιανοὶ ἀνήγειραν νέα εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν ἢ εἰς ἄλλας γειτονικὰς τοποθεσίας.

Ὁ Ζαφειράκης, ὁ Γιάννης Καρατάσος, ἡ Καρατάσaina καὶ ἄλλοι ἥρωες ἐφρονεύθησαν ἢ ἐδολοφονήθησαν, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι ἀγωνισταὶ ἀνασυνετάχθησαν εἰς τὰ βουνὰ καὶ παρηνώχλουν τοὺς Τούρκους, προκαλοῦντες ἀπωλείας εἰς τούτους, τέλος δὲ ἀνεχώρησαν (ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Γέρο - Καρατάσου, τοῦ Γάτσου καὶ τοῦ Ὀλυμπίου Διαμαντῆ) καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν λοιπὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα, ὅπου συνέχισαν τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων.

10. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ

Ἐτοι ἐτελείωσεν ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Νάουσαν, ἡ ὁποία θὰ εἶχεν ἀσφαλῶς καλύτερα ἀποτελέσματα, ἐὰν ἐβοηθοῦντο οἱ Μακεδόνες ὑπὸ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων.

Πάντως, ἡ σημασία τοῦ ἀγῶνος τούτου ὑπῆρξε σπουδαία, διότι ἡ ἀντίστασις τῶν Παμμακεδόνων εἰς τὴν Νάουσαν (ὄπως καὶ εἰς τὴν Χαλκιδικὴν - Ἁγίου Ὄρους καὶ τὸν Ὀλυμπον) ἀπασχόλησεν ἐπὶ πολὺν χρόνον πολυάριθμον τουρκικὸν στρατὸν καὶ συνεπῶς ἀνεκούφισε τοὺς ἐπαναστάτας τῆς ἄλλης χώρας, ἐνῶ συγχρόνως συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ λάβῃ ὁ ἀγὼν τῶν ραγιαδῶν σοβαρύτερον καὶ πανελλήνιον χαρακτῆρα, γεγονόςς τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀγαθὴν ψυχολογικὴν ἐπίδρασιν, τόσον εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ἀκόμη, αἱ λαβοῦσαι χώραν (εἰς τὴν περιοχὴν καὶ τὴν πόλιν τῆς Ναούσης) μάχαι ἀπετέλεσαν πολὺτιμον ἐμπειρίαν διὰ τὸ πλῆθος τῶν (2.300 κατὰ μίαν ἄποψιν) κατελθόντων εἰς τὴν ἐπαναστατημένην χώραν Μακεδόνων ἀγωνιστῶν, οἱ ὁποῖοι διεκρίθησαν ὕστερα διὰ τὸν ἡρωϊσμόν καὶ τὴν ἐπιδεξιότητά των, ἀποτελέσαντες τὸ περιφίημον σῶμα τῶν «Ὀλυμπίων».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Διὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1822 εἰς τὴν περιοχὴν Ναούσης - Βεροίας βασικὰ εἶναι τὰ ἑξῆς βιβλία καὶ μελέται, ὅπου δημοσιεύεται καὶ ἡ λοιπὴ, σχετικὴ, βιβλιογραφία: 1) Ν. Γ. Φιλίππιδου, Ἡ ἐπανάστασις καὶ καταστροφὴ τῆς Ναούσης. Ἀθήναι 1881. 2) Δ. Η. Πλαταρίδου (ἔκδοσις, προσθήκαι Ε. Ι. Στουγιαννάκη, μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἀποκλειστικῶς ἀναφέρεται, κακῶς), Ἱστορία τῆς πόλεως Ναούσης. Ἔδεσσα 1924. 3) Ἰωάννου Κ. Βασδραβέλλη (ἐπιμέλεια), Ἱστορικὰ ἀρχεῖα Μακεδονίας, Β', ἀρχεῖον Βεροίας - Ναούσης, 1598 - 1886, Θεσσαλονίκη 1954. 4) Τοῦ ἰδίου, Οἱ Μακεδόνες εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνας, 1796 - 1832, ἔκδ. 2α, Θεσσαλονίκη 1950, τῆς ὁποίας ἐξεδόθη καὶ 3η ἔκδοσις, ὑπὸ τὸν τίτλον, «Οἱ Μακεδόνες κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821», Θεσσαλονίκη 1967. 5) Τοῦ ἰδίου, Ἱστορικὰ περὶ Ναούσης, ἐξ ἀνεκδότου χειρογράφου. «Μακεδονικά» 3 (1953 - 55) 126 - 141. 6) Νικολάου Κ. Κασομούλη, Ἐνθνήματα στρατιωτικά, (ἐπιμέλεια Γ. Βλαχογιάννη), τόμος 1ος (Ἀθήναι 1939), ἰδίως σελ. 198 - 204. 7) Ἀποστόλου Ε. Βακαλοπούλου, Ἱστορία τῆς Μακεδονίας, 1354 - 1833, Θεσσαλονίκη 1969, ἰδίως σελ. 582 - 598, καὶ 8) Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Τὰ γεγονότα εἰς τὴν περιοχὴν Ναούσης - Βεροίας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1822 (προβλήματα κατὰ τὴν χρονολόγησίν των), «Μακεδονικά» 8 (1968) 211 - 220, πρβλ. τοῦ ἰδίου, Σχεδιάγραμμα περὶ τοῦ Γερο - Καρατάσου καὶ τῆς οἰκογενείας του, «Μακεδονικά» 9 (1969) 295 - 315.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗΣ

ΔΗΜΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ

T

938

XI